

Wat is het socialisme? : volksvoordracht, gehouden den 12en februari 1884 voor het Nederlandsch Werklieden-Verbond 'Patrimonium' te Amsterdam

<https://hdl.handle.net/1874/234765>

12 mm 11152

N° 13
K. J. Wol
1884

1884 I, D.

WAT IS HET SOCIALISME?

VOLKSVOORDRACHT,

GEHOUDEN DEN 12^{en} FEBRUARI 1884

voor het Nederlandsch Werklieden-Verbond „PATRIMONIUM”,

TE

AMSTERDAM,

DOOR

J. A. WORMSER.

AMSTERDAM,
HÖVEKER & ZON.

Deze voordracht werd gehouden ten aanhoore mede van een groot aantal socialisten, en, gelijk te voorzien was, gevolgd door een heftige discussie. Dit, gevoegd bij de min juiste critiek, door „Recht voor allen” gegeven, maakt dat het zijn nut kan hebben haar in druk ter lezing te geven.

Geïerde Hoorders en Hoorderessen!

Hebt ge wel eens een hof bezocht, die in den stijl van de achttiende eeuw was aangelegd? Zoo ja, dan zult gij gezien hebben dat de boomen en planten, die op de fraaiste punten stonden, waaraan dus de hovenier zijn beste krachten besteed had, allen verminkt waren. Ge vindt er honderd palmboompjes tot wangedrochtjes verknoeid. Het eene moest een mannetje voorstellen; het andere was tot een zwaantje gekuipt; het derde beeldde een huisje af; weer een ander was een hondje. Ze verschilden eindeloos van elkander; slechts dit éene hadden al die boomen met elkander gemeen; dit éene, maar dat alles aldoet; dat ze eigenlijk geen boomen meer waren. Geen enkele twijg was ongeschonden gelaten, en was soms de frissche levenskracht zoo brutaal om het hoofd op te steken, en hier of daar een takje een duim te laten groeien, dan kwam gauw de reuzenschaar die doodzonde met den dood straffen. Om het boompje te grooter eer aan te doen, werd de minste uiting van leven en vrijheid in den kiem gefnuikt.

Iets dergelijks kunt ge nog zien in plaatsen in ons lieve vaderland, waar de menschen het niet overdruk hebben. Gaat bijvoorbeeld in een der steden hier dichtbij eens staan op de brug, die de gracht overspant. Dan ziet ge langs een rij heerlijke boomen. Maar wat eerst uw verwondering gaande maakt en straks uw weezin opwekt, is dat al die boomen hun takken slechts tot halverwege de breedte van de gracht uitspreiden. 't Heeft veel van een reusachtige haag op palen. Onder de boomen loopen op vaste tijden mannetjes, wier verheven broodwinning het is om met seizen op stokken alle takken af te slaan, die het wagen te groeien. Jammer dat ze de kruinen niet bereiken kunnen!

Nu, van tweeën een: of de menschen moeten het in dit geval niet aan het rechte eind hebben, of de Schepper der

boomen weet niet goed hoe Hij doen moet. Want wie heeft ooit in de natuur zoo iets gezien? Boomen, wier takken allen even groot zijn, vindt ge wel daar in de stad, maar niet in het naburige bosch. Doozen met kinderspeelgoed hebben wel veertig of vijftig even groote, even gladde, even bruine stokjes op even ronde, even geele plankjes, met even hooge, even ovale kruintjes, welke voorwerpen veertig of vijftig boompjes voorstellen. Maar denkt u eens even dat onze prachtige wouden bij Arnhem en Velp uit honderd duizend zulke harkerige figuren in vergrootte afmeting bestonden; ik geloof dat geen haas of eekhoorn er zou willen wonen, veel minder dat de pleiziertrainen nog twintig menschen per jaar daarheen zouden vervoeren.

Ik behoef niemand uwer te vertellen wat een bosch zoo heerlijk en zoo gezond voor den mensch maakt. De oneindige verscheidenheid der boomen, waaruit het bestaat, niet waar? die heeft op onzen geest en op ons lichaam evenzeer den weldadigsten invloed. Dát vinden allen zoo boven beschrijving schoon, dat zelfs geen twee bladeren volkomen op elkaër gelijken, terwijl toch al die millioenen en millioenen bladeren van dezelfde boomsoort hetzelfde grondkarakter bezitten. Niet de verscheidenheid alleen is heerlijk, maar de verscheidenheid in de eenheid; niet de eenheid alleen is voortreffelijk, maar de eenheid in de verscheidenheid. Die eenheid en die verscheidenheid samen vormen de *harmonie*.

Harmonie, mijne vrienden, is voor schepselen eenvoudig onbereikbaar in 't geen zij voortbrengen. Om harmonie te geven moet men Schepper, moet men God zijn; geen schepsel maar een volkomen wezen. 't Mooiste wat *wij* kunnen maken is zuivere *symmetrie*, onberispelijke afmeting. En slechts naarmate we getrouwer de natuur nabootsen; met andere woorden: naarmate we beter de gedachten leeren verstaan, die God in zijn stoffelijke schepselen ons onder de oogen bracht; heeft ons werk een flauwe weerkaatsing van harmonie. Stelt u eens voor dat het licht in deze zaal zoo verdeeld was, dat hier en daar achteloos een lamp hing, links twaalf gasvlammen, rechts geen enkele, in dien hoek weer een paar kaarsen, maar dáar een geheele verzameling oliepitjes. De kleinste jongen, die hier aanwezig is, zou alras gaan vragen of de man, die hier 't licht aanbracht, wel goed bij 't hoofd is. Alle symmetrie zou verdwenen zijn en plaats gemaakt hebben voor schreeuwende wanorde. Maar heeft het ooit eenig mensch, die het oog naar den nachtelijken hemel opsloeg, gehinderd dat de sterren niet als gaslantaarns bij den weg op een rijtje staan, allen even ver van elkaër af? Of

hoordet ge ooit iemand beweren dat het leelijk is, dat „de eene ster in heerlijkheid verschilt van de andere?” Is dat niet juist de onnavolgbare pracht van den sterrenhemel, dat de Almachtige voor elk dezer bollen zijn eigen baan heeft afgeteekend, maar ze schijnbaar als dun stof daarheen heeft gestrooid?

In de dierenwereld hetzelfde. Is het keffertje te beklagen omdat het geen geweldige Newfoundlander is? Wie heeft ooit een man ontmoet, die den vurigen wensch koesterde dat alle honden ter wereld geele smoushonden met korte ooren en zonder staart mochten zijn? Vindt iemand het bedroevend dat het kleinste kind een kat van een koe kan onderscheiden? Of zou eenig mensch verlangen dat er geen andere dieren dan varkens waren?

Wanneer ik nu nog langer zoo voortpraatte, zoudt ge u den tijd beklagen, dien ge er aan besteedt om naar mij te luisteren. Ge zoudt mij toevoegen: „Geen enkel mensch twijfelt aan die waarheden; 't is door 't kinderachtige heen om er zoo over uit te weiden. Ja, de vinnigste voorstander van gelijkheid is 't met u eens, dat dit een caricatuur van de gelijkheid is.”

Zacht wat, vrienden! Wat *iedereen* mooi en goed en natuurlijk vindt in alle andere rijken, achten sommigen onuitstaanbaar en schandelijk in het rijk der geesten en in de menschenwereld. „Alle menschen,” zeggen ze, „moeten evenveel doen, evenveel bezitten, evenveel lijden, evenveel genieten.” Want ze dringen zichzelf op, dat zij gelooven dat alle menschen precies gelijk zijn, en dat het maar dwingelandij is dat de een boven den ander verheven is. Zij gelooven het niet waarlijk, maar ze zeggen tegen zichzelf en tegen anderen dat ze het gelooven. Geen mensch gelooft dat waarlijk; evenmin als iemand waarachtig gelooft dat er geen God is. „De dwaas zegt in zijn hart: er is geen God.” Of, gelijk een ander Schriftwoord zegt: „De goddelooze, gelijk hij zijn neus omhoog steekt, onderzoekt niet; al zijne gedachten zijn, dat er geen God is.” Wie nog een sprankje medelijden, een vonkje rechtsgevoel in zijn hart heeft, en al het lijden ziet, van al het onrecht getuige is, dat weerloozen en onschuldigen straffeloos wordt aangedaan, en wie daarbij waarlijk gelooft dat er geen almachtig, rechtvaardig Wezen bestaat, dat dit alles zekerlijk zal thuiszoeken en vergelden, kan zijn duldeloos en rampzalig bestaan niet langer voortslepen. De atheïst, die op deze aarde nog iets genieten kan, om 't even of het een borrel in de kroeg of een glas champagne aan een fijn galadiner is; de atheïst, die zich niet op staanden voet een kogel door de hersens jaagt als de eenige oplossing

der duizenden wreede raadsels, waarvan hij dagelijks getuige is, verbeurde den naam van mensch en is een ellendeling, met een steen in plaats van een hart in de borst. De proef op de som dat atheïsten niet waarlijk atheïsten zijn, is dat ze vrijwillig blijven leven.

Evenmin gelooft iemand dat waarlijk *alle* menschen in *alle* opzichten gelijk zijn. De schreeuwende klachten over tirannie, onophoudelijk door de socialisten aangeheven, gooien reeds hun eigen kaartenhuisje van denkbeelden omver. Of hoe ontstaat tirannie? Hoe kan één man, als b. v. Napoleon I, honderd millioen menschen voor zijn wil doen bukken, en, naar de matigste berekening, vijf millioen mannen en jongelingen in de kracht huns levens dwingen zich op de slagvelden te laten vermoorden, alleen om *zijne* eerezucht te verzadigen? Is het niet door zijn overweldigende geestkracht? En indien niet door zijn geestkracht, dan toch in elk geval door de geesteloosheid van die millioenen? Is een geheel leger niet tegen één man opgewassen? Hoe komt het toch dat deze zelfde Napoleon eens een opstand in zijn leger dempte, niet door kanonnen, maar eenvoudig door ongewapend en dus weerloos voor 't front te gaan staan, zich de borst te ontblooten en te roepen: „Schiet....op uw keizer!” Was die man de gelijke van zijn muitende troepen? Of hun meerdere?

Marius, de gevreesde Romeinsche veldheer, zat zijn dood te wachten. Een man werd op hem afgezonden met een dolk om hem van kant te maken. Hij nadert den kerker en treedt binnen. Daar bliksemen hem de oogen van den weerloozen gevangene tegen, die hem met donderende stem toeroept: „Slaaf, durft *gij* Marius doden?” En de dolk ontvalt zijn vuist, en hij vlucht alsof de baarlijke duivel hem op de hielen zat, schreeuwend: „Ik kan Marius niet doden!” Stonden die twee mannen gelijk? Wel neen, de een was de gevonnisse misdadiger en de ander de vertegenwoordiger der hoogste regeering. De beul stond ver boven dezen gevangene. Waarom kon de gerechtsdienaar dan niet zijn slachtoffer doden, en moest hij voor hem vluchten, indien niet omdat hij veel kleiner en geringer was dan Marius?

„Maar,” zal men zeggen, „de dwingelandij, eens wortel geschoten hebbende, heeft de menschen zoo klein gemaakt. De menschen hebben gelijke *rechten*. Maar de rechten worden u eerst ontfutseld; dan krimpt vanzelf de macht.” Toegegeven voor een oogenblik, ofschoon er heel wat op die redeneering valt af te dingen. Maar die dan 't allereerst begon de rechten te ontfutselen, was toch ongetwijfeld de meerdere van zijn gelijken. De beste socialist zal moeten

toegeven dat ze nooit zijne gelijken in alle opzichten waren. Ge kent immers de regels van Bilderdijk:

„Geen dwinglandij ooit vormde slaven,
Maar slaven schiepen dwinglandij“

Mijn vrienden, zuiver socialist in de practijk is *niemand*. Wij allen, zooals we hier samen zijn, hebben heden avond vele zonden tegen het socialisme begaan, die echter elke socialist even goed met een vrij geweten bedrijven zou. Ik woon wat ver hier vandaan naar mijn zin om het eind te loopen, en ben dus voor 12½ cent met de tram hier gekomen. Maar ik heb dat geld betaald aan den conducteur, die, o gruwel, er op zijn hoogst een halven cent van krijgt. De koetsier, die er nog meer moeite en bijna al de verantwoordelijkheid van had, krijgt er ook een halven cent van. En de directeur en de aandeelhouders? Die noemen dien cent, die er af gaat, *onkosten* van de onderneming, rooken thuis een lekkere havannah en steken de winst in hun zak. Dat is één groot anti-socialistisch schandaal. En toch zou ik niet graag al de volbloed-socialisten de kost willen geven, die de tram gebruiken! Toen ben ik hier gekomen en.... ik moet met schaamte belijden dat ik niet zelf de zitplaatsen heb in orde gebracht en 't gas ontstoken. Maar zooals ik het vond, hebt gij het ook gevonden. Wij zijn gezamenlijk de verdrukkers van den man of de vrouw, die deze zaal in orde gemaakt heeft. Gij handelt allen tegen de regelen van het socialisme in, door hier te zitten om naar mij te luisteren. Een uur lang maakt ge vrijwillig mij tot uw meerdere. Gij allen zwijgt en laat mij spreken. 't Zou vrij wat billijker zijn als we allen tegelijk praatten. We hebben immers gelijke rechten? Maar straks, bij de discussie, staat er misschien een socialist op, die 't beter weet en mij volkomen vastzet. Die man zou dwaas zijn indien hij verklaarde: „Die spreker en ik staan gelijk.“ Natuurlijk zal hij denken: „Ik heb hem netjes tot zwijgen gedwongen; in kennis ben ik zijn meerdere.“ En dat zal hij doen zonder in 't minst zijn socialistisch geweten te bezoedelen. Want zijn gezond verstand zal sterker zijn dan al zijne theoriën, die zeggen dat hij en ik gelijk zijn.

Gelijke rechten! Ik zou den socialistischen vader wel eens willen zien, die zijn jongen bestrafte en nederig zich op zijn beurt over de knie van den dreumes liet leggen, omdat zijn zoontje met hem gelijk staat, en dus mag bestraffen wie hem bestraft! Maar — waaraan of aan wien ter wereld ontleen ik als vader het recht om mijn kind te bestraffen, wanneer niet iemand, die over ons beiden gezag heeft, mij met dat recht bekleedt? Zonder God in den hemel, „wien

het behaagt, mijn kind door mijne hand te regeeren," is mijn zoogenaamd „recht," niets dan recht van den sterkste. En recht van den sterkste is machtsmisbruik; juist dat, waartegen de socialisten met recht opkomen. Maar heb ik geen *rechten* over mijn kleine zevenjarige zoontje, dan kan ook niemand mij wijsmaken dat ik tegenover hem *verplichtingen* heb. Wie legt mij de verplichting op om een paar honderd gulden 's jaars voor dien kleinen nutteloozen opeter uit te geven? Wanneer ik geen goddelijke rechten en verplichtingen over mijn zoontjes en dochttertjes heb — dan, vrienden, prijs ik de huiskatten gelukzalig, die, een dag of wat na de geboorte van hun kroost, een weldadige hand vinden, welke hen van de lastige zorg voor de overvloedige kinderen in de stadsgracht ontslaat! Wanneer er geen almachtig en rechtvaardig Schepper is, die al mijne verhoudingen tot mijne medemenschen regelt, dan — wel dan bekeer ik mij op staanden voet tot de gevoelens, die zekere mijnheer de Haas vóór eenige jaren onzinnig juist als den „godsdienst van het eigenbelang" heeft aangeprezen.

„Maar" — hoor ik mij toevoegen, „ge slaat weer door! Niemand wil de jonggeborenen verdrinken. De Staat is daar om ze op te leiden en groot te brengen. 't Is *zijn* plicht om dat te doen!"

Ei zoo? Wat is de Staat voor iemand of voor een ding? Beteekent dat, dat we het allen tezamen moeten doen omdat we toevallig bij elkaâr wonen? B. v. op verkleinde schaal: Op een eiland leven 15 mannen en 15 vrouwen. 10 mannen en 10 vrouwen huwen samen en maken dus 10 paar. 5 mannen en 5 vrouwen blijven ongehuwd en dus 10 individuen. De 10 paren krijgen elk 5 kinderen = 50 kinderen, die elk $f\ 200$'s jaars = $f\ 10000$'s jaars gezamenlijk kosten. Nu rekent ge eenvoudig zóo: 10 paar en 10 ongehuwden zijn samen 20. $20 : f\ 10000 = f\ 500$'s jaars heeft elk van die 20 te betalen voor de 50 kinderen. Vooreerst: met welk recht? En bovendien: weg is de gelijkheid! Naar mijn bescheiden meening laat ge mij, ongehuwde, $f\ 500$ te veel betalen, en betaalt gij, vader, $f\ 500$ te weinig. Waarom zijt ge niet ongetrouwd gebleven?

En wie zal het geld ontvangen en beheeren?

Die daarmee belast wordt, maakt men tot knecht, dat is tot mindere van de anderen. „Neen!" zegt ge, „'t is een post van groot vertrouwen; 't is een eerebetrekking." Goed, daarmee maakt ge hem tot den meerdere van de anderen. Ge wilt niet geregeerd worden bij de gratie Gods, want God bestaat niet. Maar wel bij de gratie van uzelf. Toen de socialisten burger Domela Nieuwenhuijs naar de Tweede Kamer wilden

afvaardigen, en burger Heldt naar den Gemeenteraad, zondigden ze tegen hun eigen beginsel. Zij zeiden daarmee dat niemand, naar hun inzien, beter voor hen het woord kan doen dan die beide heeren. Dus die stonden in scherpheid van blik of in kracht van het woord ontegenzeggelijk boven hen. Neen, de Tweede Kamer moest niet bestaan; of nog beter: *alle* burgers moesten er zitting hebben, om — om met de helft der stemmen plus een uit te maken wat recht en billijk is. Hola! daar zijn met één pennestreek al de rechten van de helft min een spoorloos verdwenen, en die houden enkel verplichtingen over!

Neen, volksregeering is niet socialistisch. Anarchie — regeeringloosheid — dat is het zuivere beginsel. Maar zoodra de regeeringloosheid heerscht, zult ge mij niet kwalijk nemen dat ik voortdurend met gebalde vuisten loop, want ik vertrouw *u* en *uwe* vuisten niet recht. Doch ik zie zóo wel dat uw vuisten vrij wat meer mans zijn dan de mijne. Ik zal me dus een knuppel aanschaffen. En gij op uw beurt, ofschoon wel bewust van uwe meerderheid in lichaamskracht, vreest voor een onbewaakt oogenblik van uwe zijde, en draagt voortdurend een dolk. Ten slotte zal de meerdere zegevieren, mijn vriend. Er zal geene gelijkheid bestaan, ook maar voor één oogenblik. De slimste, dat is de sterkste geest, wint het. Ik, domoor, zal mij dag en nacht oefenen in de gymnastiek om mijn spieren te stalen. Maar gij zet uw geest aan den arbeid en bedenkt een werktuigje, waarmede ge, met behulp van eenig donker grijs poeder, een balletje zoover en zoo krachtig kunt wegstooten dat het mij op 1000 pas afstands door het hart gaat. Vergeefs is mijn lichaamskracht, al ware ik zoo sterk als Hercules, want uw *geest* is niet aan den mijnen gelijk, maar staat er boven.

Twee gedeporteerden in de Engelsche koloniën in Australië wisten te ontsnappen en namen een jongen van 16 jaar, die ook zijne straf onderging, op de vlucht meê. Die drie richtten in de binnenlanden van Australië een recht socialistische republiek op. Geen van drieën had een cent op zak; geld kwam ook niet tepas. Maar elk had een scherp mes, en het wild, dat ze neerlegden, strekte hun drieën gelijkelijk tot voedsel. Na korter of langer tijd was er geen wild meer te vinden en deed de honger zich sterk gevoelen. De beide vagebonden spraken in minder dan twee minuten af om den jongen te slachten. Zoo gedaan zoo gedaan. Het lichaam van den jongen gaf wel voor vier dagen voedsel. Zoolang leefden de vrienden in goede verstandhouding. Maar toen was de jongen opgegeten, en — van dat oogenblik af waren de vrienden volslagen vijanden. De een vertrouwde

den ander niet verder dan hij hem zag, en niemand van de beiden legde een oogenblik zijn mes uit de handen. 't Was maar de vraag wie van de twee het eerst in slaap viel. Na drie dagen en nachten wakens kon de een de oogen niet langer openhouden. Zijn geest kon zijn lichaam niet langer tot slapeloosheid dwingen. Daarmee was natuurlijk het pleit beslist. In een ommezien was ook hij geslacht.

Dát is de godsdienst van het eigenbelang. Dat is het socialisme. Niet? Is dat te kras gezegd? Hoort dan hetzelfde in andere bewoordingen. In „Recht voor allen” van 26 Januari l.l. komt voor een „Rekwest van werkeloze arbeiders aan Z. M. den Koning” geteekend door R. van Z. Bakker te Kortezwaag, waaraan ik de volgende coupletten ontleen:

En mocht gij nog meenen, o machtige koning!
 Dat voorspoed hier steeds in Uw staten gedijt.
 Wij bidden U dan: onderzoek *onze* woning,
 Ons werk als we 't hebben, daarna de belooning,
 En zeker is 't dat ge niet tegen ons zijt.

Wij lezen voortduurend geschriften en boeken;
 En daar zit m' zeker de dристheid wel in,
 Dat wij nu zoo vrij zijn aan U te verzoeken
 Om niet als zoo velen ons maar te vervloeken,
 Maar arbeid te geven, dus brood voor 't gezin.

Kan dat niet, geef dan als je blijft onze zonen
 Terug uit den dienst van het leger, onze weer.
 Aan ieder een spuit en een pakje patronen,
 Dan zullen w' ons zelve wel helpen en toonen
 Wat waarheid en recht is, wat plicht eischt en eer.

De *leer* van het socialisme klinkt heel lief en onschuldig. De *praktijk* is dat alle menschen gelijk staan, met die voorwaarde, dat ieder het recht heeft er minderen op na te houden, en maar zorgen moet dat hij geen meerderen heeft of krijgt.

Gelijkheid bestaat niet, dat zal ieder toestemmen. Meerderheid of minderheid staat niet in onze hand. Laat drie kinderen een kwartier samen zijn, en ge zult bemerken dat één de meeste is. Laat acht dagen of acht jaren later diezelfde kinderen een kwartier samen zijn, en *dezelfde* zal weer de meeste zijn. En de beide anderen zullen *vanzelf*, niet gedwongen, de meerderheid van den derden erkennen en eerbiedigen. Zijn Schepper — of indien er geen Schepper bestaat, de loop der natuur, of weet ik wat, maakte *hem* tot den machtigsten geest; daar is niets aan of tegen te doen.

Het principe van het socialisme is niet alleen zonde; het is *de* zonde; de bron van alle kwaad. De gevallen engelen hebben „hun beginsel niet bewaard.” Hoogmoed bracht hen

tot den val. En de mensch werd tot zonde verleid door de satanische gedachte, hem ingestookt: „God weet, dat ten dage als gij daarvan eet, zoo zullen uwe oogen geopend worden, en gij zult als God wezen, kennende het goed en het kwaad.” Dat is vleitaal; de naakte bedoeling is: „God weet het, maar de dwingeland *gunt* u niet, dat ge met Hem gelijk komt te staan; Hij zal het u dus nooit *geven*; daarom: *neem* het.” Aan de ijzeren klem van de meerderheid des Almachtigen is geen ontkomen. Daarom mag Hij niet bestaan. En zijn er menschen, die beweren dat er meerderheid en minderheid is bij de schepselen van dien God, dan moeten die menschen uitgeroeid worden. „Ieder een geweer en pakje patronen; dan zullen we onszelven wel helpen.”

Hoe? Hoort het uit hetzelfde N^o. van „*Recht voor allen*.”

„*Amerika blijft niet langer achter*. — In San Francisco is een vereeniging van werklieden, die zich noemen de *Baanbrekers der omwenteling*. Onlangs vaardigden zij een stuk uit, dat toont, hoe ook zij den klassenstrijd begrijpen en aanvaarden. In flinke en mannelijke taal spreken zij hun gevoelens uit. Het stuk luidt aldus: Wij, de handwerkers, bekwame ambachtslieden...”

Tusschen twee haakjes moeten we hier opmerken dat de schrijvers hun *meerderheid* erkennen. Zij zijn *bekwame* ambachtslieden. Moeten de *onbekwame* gelijk op deelen? Of voor het algemeen opgeleid worden? Of uit den weg geruimd?

„Wij, de handwerkers, bekwame ambachtslieden, arbeiders en daglooners van San Francisco zijn de menschen, die allen waren rijkdom, welken deze stad bezit, hebben voortgebracht. Maar andere lieden, die niets voortbrengen, rondloopers, bekend onder den naam van rechtsgeleerden, bankiers, makelaars, drankverkoopers, kapitalisten, predikanten en staatkundigen zijn dezulken, die met allerlei slinksche streken zich al het eigendom toegeëigend hebben, dat door ons voortgebracht is. Ons getal in deze stad is honderduizend, terwijl hun getal geen vijfduizend teboven gaat. Zij bezitten *alles*, hoewel zij niets voortgebracht hebben; en wij hebben *niets*, ofschoon alles door ons voortgebracht is.

Wij verlangen, en zullen die ook in de naderende toekomst hebben, zulke wetten, als ons de volle waarde van onzen eigen arbeid geven zal. Onze broeders in het Oosten (Europa) hebben alreeds gewaarschuwd; wij doen thans hetzelfde. Niet slechts hier, maar overal, wordt het door de Amerikaansche werklieden wel begrepen dat zij wettelijk en stelselmatig beroofd worden van drie-vijfden van hun verdiensten. Wij zijn vast besloten om met handtastelijk geweld het kwaad, waaronder wij nu lijden moeten, af te schaffen.

Wij zullen niet overhaastig of blindelings of onbedachtzaam te werk gaan. Wij zullen eerst onze grieven duidelijk uitspreken. Dan zullen wij met onze onderdrukkers redeneeren en trachten hen te bewegen, om ons recht te doen, en als wij hierin niet slagen, gelijk wij ook verwachten dat wij niet slagen zullen, dan zullen wij onzen eischen kracht bijzetten met de deugdelijkheid van de gebalde vuist. Wij zullen kort en zakelijk zijn, koel en klaar in onze argumenten, krachtig en beslist in ons handelen, eenvoudig in de keus der middelen, waarmede wij ons doel moeten bereiken; onbedachtzaam en zorgeloos ontrent onze persoonlijke welvaart, en boven alles zullen wij wetenschappelijk zijn in onze wijze van doen, hetzij van vernieling of herstelling. Wij zullen geen leven of eigendom ontzien, wanneer zij struikelblokken in den weg van menschelijken vooruitgang zijn; ook zullen wij niet terugdeinzen voor eenig offer, hoe groot ook aan onzen kant, dat noodig mag worden tot heil onzer zaak."

Het stuk heeft als merkteeken een gespierde hand, die een slang dooddrukt. Men begrijpt de beteekenis."

Wanneer een anti-socialist nu hier kon eindigen, dan was de zaak heel eenvoudig en dood gemakkelijk. We zouden kalmweg kunnen zeggen: Het socialisme heeft geen recht van bestaan. Dus het moet uitgeroeid worden.

Maar daarmee is de zaak *niet* uit. Die zoo redeneert, steekt als de struis den kop in 't zand. Die zoo redeneert, bezondigt zich zwaar tegenover God en zijne medemenschen. Het socialisme heeft zeker geen *recht* van bestaan. Maar het heeft wel degelijk en, helaas, oneindig veel te veel *reden* van bestaan. Dat er verschil van macht is, valt niet te ontkennen. Dat de natuur der dingen dat meêbrengt — wij Christenen zeggen: dat God het zoo en niet anders gewild heeft — evenmin. Maar wie zal loochenen dat er schromelijk, satanisch *misbruik* van macht is gemaakt door alle eeuwen heen? Wie telt de millioenen bloedige tranen, door weerlooze onderdrukten gestort? De bange zuchten door duizenden bij tien duizenden slachtoffers van tirannie en heerschzucht opgezonden? Wie kan de oogen sluiten voor de naamlooze ellende over de geheele wereld geleden? Niet zonder oorzaak schreef de Prediker reeds: „Voorwaar, de onderdrukking zou wel een wijze dol maken!" Ja, de zielen dergenen, die gedood waren om het Woord Gods, en om de getuigenis, die zij hadden, worden ons voorgesteld

als roepende met groote stem: „Hoe lang, o heilige en waarachtige Heerscher, oordeelt en wreekt gij ons bloed niet van degenen, die op de aarde wonen?”

Maar het *misbruik* van eene zaak neemt niet weg dat ze *goed* gebruikt kan worden, veel minder dat ze *bestaan* moet. Integendeel — *misbruik* onderstelt een ander, een goed *doel* van het misbruikte. Maar een doel, waaraan het niet beantwoordt. De fout van het socialisme schuilt niet in de begeerte om het *misbruik* af te schaffen, maar daarin, dat het met het misbruik de zaak zelve wil vernietigen. Daardoor tast het vanzelf mis in de *middelen*, die het tot het doel gebruiken wil. Alle ware Christenen erkennen dat de wijn door duizenden bij duizenden schromelijk misbruikt wordt. Wenscht een der Christenen daarom het heilig avondmaal af te schaffen? Alle edele socialisten verafschuwen den drankduivel, die als jenever den werkman tot erger slavernij doemt dan de ondergeschiktheid aan het „kapitaal”. Verlangt daarom een hunner het koren van den aardbodem te verdelgen? Even zinneloos en dwaas is het, machtsmisbruik te willen uitroeien door de bron der macht, den persoonlijken heiligen God, te ontsielen. Want de daad wortelt in den wil. Die God haat, Hem het bestaan ontzegt, zou het Hem ontnemen, wanneer Hij onder zijn bereik was. Maar wie ter wille van den jenever het koren verwoest, vernietigt zijn eigen voedsel, begaat zelfmoord. En wie, om machtsmisbruik te vernielen, zijn God verzaakt en doodt, door Hem alle macht te ontzeggen, vernietigt zijn levenselement en doodt zijn eigen vrijheid. Vrijheid zonder gezag, zonder macht — niet alleen macht van mijzelfen, maar van anderen — is de zwaarste slavernij; is eenvoudig onbestaanbaar. Wanneer we *allen* even vrij zijn en geen gezag dulden, dan is „onze hand tegen allen,” maar ook „de hand van allen tegen ons.” Alles is dan voor ons onzeker, behalve een geweldige dood. Alleen de oorsprong van alle bestaan heeft de kracht, dus de macht, om geene macht boven zich te hebben. Volstrekte onafhankelijkheid is reeds *ondenkbaar* bij een wezen, dat zijn leven niet in zichzelf heeft.

Wat vooral het socialisme strafbaar maakt, is dat tirannie en socialisme denzelfden oorsprong, dezelfde werking, hetzelfde doel hebben. Zij zijn één. Zij beiden ontspringen uit den hoogmoed. Zij beiden ruimen uit den weg wat hen verhindert; wat hen tegenspreekt. Zij beiden loopen naar eigen bedoeling uit op het zich stellen in de plaats van God, zeggende dat zij God zijn. Ze zijn *anti-Christelijk*. Het beloop der wereldgeschiedenis is door Gods hand aldus geteekend en voor ons in zijn Woord beschreven. Het wereld-

rijk, de verpersoonlijkte dwingelandij, blijft na de komst der zonde, na den val, heerschen in den vorm van het Assyrische, het Babylonische, het Perzische, het Grieksche, eindelijk het thans nog bestaande Romeinsche wereldrijk, totdat de verborgenheid der ongerechtigheid, de bandeloosheid openbaar wordt, het wereldrijk vernietigt, zelf heerscht en haar toppunt bereikt in den mensch der zonde, den anti-christ. Wanneer die anti-Christus het toppunt zijner macht heeft bereikt, zal de ware Christus hem „verdoen door den adem zijnsmonds.” Voor Hem, voor Christus Jezus, is het koninkrijk en de macht. Het voorspel, de flauwe afschaduwning daarvan gaf ons de wereldgebeurtenis van vóór omstreeks 100 jaren. De zware tirannie in Frankrijk werd niet vernietigd, maar slechts opgevolgd door nog zwaarder dwingelandij. Op de Bourbons volgde de Revolutie. Maar deze bereikte haar toppunt — niet in regeeringloosheid — doch in den persoon van Napoleon. Napoleon was voor het eind der vorige eeuw en het begin van de onze de samentrekking der revolutie, het verpersoonlijkte socialisme. Geen wonder dat in de achttiende eeuw een der revolutionaire woordvoerders naar het oogenblik verlangde, waarop hij, „den laatsten koning zou opgehangen zien aan de darmen van den laatsten priester.” ’t Was niet om dien koning en dien priester te doen, maar om de machten, die zij vertegenwoordigen: Staat en Kerk, God den Almachtige en Christus Jezus. De revolutie en het socialisme staan tot elkander als het kind en de volwassen man. Daar komt zelfbewustheid in de handelingen. En daarom komt ook meer en meer de ondergrond dier handelingen bloot. Geen wonder dus dat het socialisme zich met zijn doodvijandschap keert tegen het gezag, tegen het bezit, maar vóór en boven alles tegen het Christendom. Dat Christendom heeft het gedaan.

„Vrede op aarde,” — dus schrijft „Recht voor allen” van 12 Januari in zijn hoofdartikel: „Nieuwjaarsgedachten;” „Vrede op aarde, in menschen een welbehagen” — zoo heeft het in de laatste week van het oude jaar over de gansche wereld geklonken. Die woorden hebben de geestelijken honderdvoudig doen weergalmen door de kerkgewelven. Duizenden bij duizenden zijn uit onnoozelheid of uit slimme berekening naar die leugentaal gaan luisteren, zonder misschien één oogenblik er over na te denken, hoe reeds gedurende 18 eeuwen deze woorden jaarlijks tevergeefs zijn uitgesproken.

Vrede op aarde, in menschen een welbehagen!

Bittere ironie! Het liegen is een gewoonte geworden. Geen eenvoudigen naar den geest, geen kleinen naar de wereld alleen vangen die woorden op of laten ze langs hun ooren

gaan. Neen, ook de grooten der aarde, de rijken, de machthebbers zelfs, zitten onder 't gehoor van zoo'n zwartrok in den preekstoel. De regeerders weten wel, dat die geestelijke heeren slechts daar zijn in hun belang."

Daar staat in zooveel woorden, niet dat de machthebbers het Christendom en zijne waarheden misbruiken, maar dat de Christelijke belijdenis in de verkondiging van de heerlijke feiten ter verlossing der gevallen menschheid, ons maar wat voorliegt. De haat is tegen God en zijn Gezalfde, Christus Jezus. Jezus wordt nu nog zoowat geëerbiedigd; maar een Jezus, die slechts het maaksel is van de eigen verbeelding der socialisten.

Hoort slechts deze woorden uit hetzelfde stuk in „Recht voor allen".

„Wat is er geworden van het woord van Jezus: Hebt uwe vijanden lief! — dat woord van den grooten socialist der oudheid, den bij zijn leven zoo verachten en gesmaden Nazarener, voor wien men thans liefde en eerbied huichelt, naar wiens naam men zich durft noemen? Helaas, zijn woord is een ijdele klank binnen de kerkmuren, een gebod, dat niet wordt nageleefd!"

Vooreerst zou ik denken: Bij iemand, die zegt: „Ellendeling, had ik maar een geweer en een pakje patronen, dan zou ik je leeren wat liefde tot de vijanden beteekent!" is men juist *niet* aan het beste kantoor om liefde te leeren.

En ten tweede: Een *groot* socialist is geen socialist; *allen* zijn gelijk.

Maar vooral: „Een groot socialist Jezus" is niet bekend; aan *niemand*. Zulke uitdrukkingen zijn geen *vergissing*; maar een *leugen*. Niemand zou iets weten van Jezus-leven en daden, tenzij uit de vier kleine geschriften, bekend onder den naam van de Evangelien van Mattheus, Markus, Lukas en Johannes. Niemand kan dus iets van Hem zeggen, dan wat daarin staat. Zijn ze echt, dan gelden ze; onecht, dan mag men er zich niet op beroepen. Welk socialisme van Jezus vinden we daar? Na de voetwassching, den slavendienst door Hem aan zijne jongeren bewezen, zegt Hij: „Verstaat gij, wat ik ulieden gedaan heb? *Gij heet mij Meester en Heer, en gij zegt wel, want ik ben het.* Indien dan ik, de Heer en de Meester, uwe voeten gewasschen heb, zoo zijt gij ook schuldig elkanders voeten te wasschen." Vreemde woorden voor een socialist: „Gij noemt mij Meester en Heer, en gij zegt wel, want ik ben het."

Nog één voorbeeld uit velen.

„En een uit de schare zeide tot hem: „Meester, zeg mijnen broeder, dat hij met mij de erfenis deele." Maar hij zeide tot hem: „Mensch, wie heeft mij tot een rechter of scheids-

man over ulieden gesteld?" En Hij zeide tot hen: "Ziet toe en wacht u van de gierigheid."

Als dat socialistisch is, dan zijn alle anti-socialisten het ook.

Het socialisme staat tegenover Jezus Christus in de maatschappij nog op het geveinsde standpunt, waarop vóór 20 jaren het kerkelijk liberalisme tegen over Hem stond. Dat begon met te spreken van "den goddelijken Jezus," om te eindigen bij een "beroemden zondigen bastaard", ja zelfs geheel en al te ontkennen dat Hij ooit bestaan heeft. Een oneerlijk en huichelachtig standpunt. Deze Jezus heeft door gedrag en woorden het socialisme veroordeeld. Deze Jezus heeft zijnen rechter toegevoegd: Gij *zoudt* geene *macht* tegen mij hebben, *tenzij* ze u VAN BOVEN GEGEVEN ware." Hij heeft gezegd: "*Mij* is gegeven *alle* *macht* in hemel en op aarde." Het socialisme kan niet anders dan de doodvijand van "dezen grooten socialist der oudheid" zijn. En het zal toonen dat te wezen. Het zal zijne handen wasschen in het bloed van Jezus volgelingen en uitverkorenen. *Niet* omdat die de kapitalisten zijn; *niet* omdat zij de aardsche macht in bezit hebben; maar omdat de Christenen, als discipelen van dezen Jezus, geestelijk en principieel staan tegenover het socialisme, dat de hoogste uiting van haat en woede des Satans tegen dezen Jezus zal blijken te zijn.

Zoowel van het socialisme als van tirannie is *alleen* en *uitsluitend* redding bij dezen Jezus. Vreeselijk is het dat mannen tegen Hem samenspannen, die alleen reeds door het bestaan eener Christelijke maatschappij zoo oneindig veel aan Hem verplicht zijn. Maar o, dat ooit eene *vrouw* haar lippen bezoedelen kon door tegen dezen eenigen naam gif te spuwen! Eene vrouw, die zonder Hem, ook in de meest ideale republiek, slechts een ding, een koopwaar was! Eene vrouw, die alles, letterlijk alles wat een mensch tot mensch maakt, aan zijne verschijning te danken heeft! Hoe diep is de menschheid gezonken, dat zelfs *vrouwen* dezen Jezus socialistisch haten kunnen!

Aan dezen Jezus blijft het laatste woord, wanneer het socialisme het voorlaatste in de wereldgeschiedenis heeft. Hij zal naar zijn woord "alle dingen nieuw maken." Hij zal wederkomen, niet als socialist, maar als *Koning*, koning der gerechtigheid en des vredes. Nu en in eeuwigheid is er geen vrijheid, geen recht, geen verlossing te vinden dan in zijne gemeenschap en onder zijnen schepter.